

UDK 811.163.4'373.2(497.16Piva)

Preliminarno saopštenje

Novica VUJOVIĆ (Nikšić)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

PRILOG IZRADI IMENOSLOVA PIVE

Autor daje popis muških i ženskih ličnih imena toga dijela Crne Gore. U prilogu je naveden spisak monografskih studija i rodoslovnih knjiga na osnovu kojih je sačinjen registar. Građa potiče s terena durmitorskih govora (tako ih određuje dijalektolog Milija Stanić), odnosno severozapadnih crnogorskih govora.

Ključne riječi: *muška i ženska lična imena, imenoslov, Piva*

Plemena razmještena oko velikoga durmitorskog masiva geografski, istorijski, etnografski itd. ispitivali su Svetozar Tomić (*Drobnjak, antropogeografska ispitivanja*, SDZb, knj. 4, Beograd, 1902), Andrija Luburić (*Drobnjaci, pleme u Hercegovini*, Beograd, 1930), Obren Blagojević (*Piva*, Srpska akademija nauka i umetnosti, 1971) i dr., a od mnogih drugih domaćih i stranih naučnika iz novijega vremena spomenućemo Slobodana Kasalicu, Milutina Lješevića, Branka Radojičića i Miroslava Doderovića. O durmitorskim plemenima ostavili su zapise i brojni putopisci, koji su najčešće s oduševljenjem i nadahnuto govorili o prirodi i ljudima koji tu žive.

Govori toga dijela Crne Gore u serbokroatistici najčešće su određivani kao *hercegovački* (naziv potiče još od Vuka Karadžića), međutim, jasno je da u ovome slučaju najznačajnije odlike toga govora žive van hercegovačkoga područja, pa je pravilno prihvatiti već afirmisani naziv severozapadni crnogorski govori.¹ Na samome početku naglašavamo da severozapadni crnogorski govori zahvataju veliki dio naše države, a mi ovde za područje s kojega potiče izdvojena građa koristimo sintagmu Milije Stanića, te s tim u vezi nalazimo da **durmitorskim govorima** pripadaju: pivski, drobnjački, uskočki, šaranski i krnjojelski govori.

¹ Detaljnije u: Adnan Čirgić, *Crnogorski jezik u prošlosti i sadašnjosti*, Institut za crnogorski jezik i književnost i Matica crnogorska, Podgorica, 2011. Posebno treba uputiti na poglavlje „Klasifikacija crnogorskih govora“, str. 51–93.

Dijalektolog Jovan L. Vuković u monografiji *Govor Pive i Drobunjaka*² veli i ovo: „Prirodno je bilo da ovaj planinski kraj, nepristupačan raznim tudinskim uticajima, čuvajući i razvijajući rasne osobine našega naroda i njegova obeležja, čuva i razvija njegovo prvo obeležje – jezik“.

Vrijedno je podšetiti na značajnije karakteristike govora Pive i Drobnjaka (naravno, prema spomenutoj Vukovićevoj monografiji *Govor Pive i Drobunjaka*). Teritorijalna granica između ovih plemena, piše J. Vuković u svom doktorskom radu, nije spriječila njihov uži zajednički život, a u pogledu jezika „plemenska granica ne bi mogla biti granica i koje neznatnije jezičke crte“. Ispitivanja su pokazala da vokalska grupa *ao* daje sažimanjem *o* (*došo, reko*). Međutim, u Breznima se javlja sažimanje u korist *a*, što se tumači uticajem doseljenika iz okoline Nikšića, čiji je govor tu osobinu primio od crnogorskih govora, kako veli Vuković s pozivanjem na Danila Vušovića.³ U Bezuju i Dubrovsku sažimanje u korist *a* se rjeđe javlja, dok središnja sela Drobnjaka „većinom čuvaju svoju osobinu zamene *a + o u o*“. Sažimanje postoji u dodiru jednakih vokala kada su dio riječi koje akcenatski čine jednu cjelinu: „*đavodnijo* (đavo odnio: *nemam đavodnijo brašna*), *dako* (da ako: *dako bide šutra lijepo*), *svedno* (svejedno: *radijo, ne radijo, svedno ti*)“ i sl. Karakteristike ovoga govora jesu nepoznavanje glasa *h*, koji se gubi (*oću, ljeb, usanut* (usahnuti), *sna* (snaha), *duovnik* (sveštenik) i sl.) ili u znatno manjoj mjeri zamjenjuje drugim glasovima (*stio* (htio), *onijeg, radik, držagu, orag* i sl.). Uočljivo je nepoznavanje glasa *f* umjesto kojega se javlja *v* (*vuruna, Sovija* (Sofija), *sofra* (sofra) i sl.). Jovan Vuković je detaljno obradio nestalnost glasa *j* u ovome govoru. Na taj dio njegove monografije ukazaćemo i nešto kasnije, kad riječ bude o statusu glasa *j* u ličnim imenima Pive. Takođe, značajan dio rada posvećen je jotaciji. Suglasnici *t* i *d* jotacijom daju *ć* i *đ*: *lećeti, đetelina* i sl. (postoje i izuzeci: *tješiti, tjelesni, djelo* itd.), zatim kad se *j* nađe iza *c*: *ćedilo, ćepanica* i sl. te kad je između *d* ili *c* reducirano *v*: *međed, Četko, neđelja* itd. Za ovu priliku izdvajamo Vukovićev zaključak da kao značajna odlika ispitivanoga govora dolazi „obrazovanje glasova *ś* i *ž* od *sj* i *zj*, po najnovijem, delimično i po novom, jotovanju“. Primjeri su brojni: *šesti, šeknuti, šeme, šutra, izesti*, ali Vuković bilježi i *klasje, izjaloviti, izjednačiti*. Materijali koji su obrađeni u pomenutoj monografiji u nekim primjerima potvrđuju da „je najnovije jotovanje obuhvatilo i usnene suglasnike *p, b, v* i *m*“. Istraživanja na nivou morfologije potvrdila su slaganja sa standardnim jezikom toga vremena ali i naglasila neke, kako Vuković veli, dijalekatske osobenosti govora Pive i Drobnjaka. O akcentu govora Pive i Drobnjaka pisao je takođe Jovan Vuko-

² Jovan L. Vuković, *Govor Pive i Drobunjaka*, Južnoslovenski filolog, XVII, Beograd, 1940.

³ Poznato je da su u tradicionalnoj serbokroatistici crnogorskim smatrani samo govori četiri nahije i Brda.

vić.⁴ O jeziku rečenoga područja istraživačima je vrijedne materijale ponudila i Radojka Cicmil-Remetić u monografiji *Toponimija Pivske planine*.⁵

Zanimljivo područje ispitivanja svakako jeste strana leksika u durmitorskim govorima. Vrijedan je osvrt na riječi koje su iz drugih jezika ušle u govor Pive u spomenutoj monografiji Radojke Cicmil-Remetić, kao i radovi Milice Radović-Tešić.⁶

Radi lakšega razumijevanja jezika toga dijela Crne Gore i onomastičkih materijala sakupljenih na širem prostoru oko Durmitora, vrijedi buduće istraživače uputiti, pored ostaloga, na radove Dragomira Vujičića i Branislava Ostojića, a neka na ovome mjestu bude spomenut i prilog Marijana Miljića: „Prilog bibliografiji radova o manastiru Piva“⁷ s popisom radova o bogatoj riznici Pivskoga manastira, knjigama, zapisima, natpisima, kao i mnogi drugi radovi.

Odlučujući se za literaturne izvore opredijelili smo se za nekoliko naučnih publikacija, dakle studija koje su radili stručnjaci i iza kojih su stale ugledne institucije, na primjer SANU, te nekoliko rodoslovnih knjiga u kojima onomastičari mogu pronaći značajne informacije. Nažalost, problem kod rodoslovnih publikacija je najčešće manji broj primjeraka te činjenica da je riječ o manje-više izdanjama autora ili zavičajnih udruženja, pa ih je nerijetko teško naći mimo porodičnih, odnosno privatnih biblioteka. Nastojali smo odabirom izvora da dobijemo ravnomjernu zastupljenost imena stanovništva Planine pivske i Župe pivske. Vrijedi radi onih koji će se baviti analizom

⁴ Jovan Vuković, „Akcenat govora Pive i Drobnjaka“, *Srpski dijalektološki zbornik*, knj. X, Srpska kraljevska akademija, Beograd, 1940, 185–417.

⁵ Radojka Cicmil-Remetić, *Toponimija Pivske planine*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Odeljenje jezika i književnosti, Beograd, 2010. Na ovome mjestu možemo ponoviti da je ta monografija s dragocjenim fondom građe (str. 143–311) dobro prihvaćena od stručne javnosti, te i to da je ispitivanim primjerima autorka pristupila kao dijelu fonda srpskoga jezika i bezmalo svako objašnjenje podredila takvome pristupu. O pomenutoj monografiji iscrpno je pisao Vukić Pulević. Videti: Vukić Pulević, „Fitotoponimi i zoootoponimi u toponomastičkim radovima Radojke Cicmil-Remetić“, *Lingua Montenegrina*, br. 8, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2011, str. 345–421.

⁶ Njen rad s naučnoga skupa *Na izvoru Vukova jezika 1988. godine*, „Romanizmi u govoru Pive“ štampan je u knjizi: *Durmitorski zbornik*, Istorijski institut Crne Gore, Titograd, 1991. Analizom građe autorka dolazi do tri sloja romanizama:

1) tzv. balkanski latinitet (npr. *ločika*, *papar*, *mramor*, *sapun*, *košulja*, *pogan* i sl.);

2) tzv. dalmatinski period i

3) tzv. novoromanski. Milica Radović-Tešić zaključuje: „stočarsko-zemljoradničko stanovništvo pivskog sela preuzimalo je onu leksiku južnog primorja koja mu je nedostajala na počecima ekonomskog, kulturnog i društvenog razvitka. (...) Ono je prihvatilo termine za odeću, obuću, pokućstvo, posuđe, alatke i sl. – što je bio znak njegovog u to vreme skromnog materijalnog razvoja i napretka.“

⁷ Marijan Miljić, „Prilog bibliografiji radova o manastiru Piva“, *Četiristo godina manastira Piva*, Stručna knjiga, Istorijski institut SR CG, Titograd, 1991.

podšetiti da su lična imena preuzeta iz publikacija koje su poštovale normu nekadašnjega srpskohrvatskog, odnosno srpskoga jezika.

Uza sve rečeno potrebno je reći i ovo. Namjera nam je bila da akcente označimo prema izgovoru starijega govornog predstavnika s toga područja. Međutim, teškoće smo imali s manjim brojem imena koja ne žive u imenoslovu današnjih generacija Pivljana i svakodnevnoj komunikaciji, te ih je naša informatorka različito izgovarala pri čitanju. Među tim imenima su svakako i imena crkvenih lica. S obzirom na tu činjenicu, mi smo građu dali bez akcenata i tako ostavili priliku da se pokuša na terenu opisati akcenatsko stanje ovđe ponuđenih primjera.

Prema onome što se može čuti od starijih govornih predstavnika s tih terena našega jezika potvrđuje se da je glas *j* u mnogim pozicijama dosta slab, odnosno slabo se čuje. Mi smo ovđe primjere navodili onako kako su dati u izvorima koje smo koristili. Međutim, naša je obaveza da ukažemo na pomenutu činjenicu u vezi s glasom *j*. Tako se u govoru starijih osoba čuje *Blagoe, Radoe, Radoica, Voin* itd. I dijalektolog Jovan Vuković konstatuje za govor Pive i Drobnjaka „da se između tvrdih vokala i palatalnog *e* i obrnuto *j* potpuno gubi: (...) *Dean, Radoe, Miloe, Zmaević*“⁸ itd. Vuković primjećuje da je pravilna promjena *Jovo – Jova – Jovu*, međutim na osnovu nekih rijetkih primjera u toponimiji, na čije su oblike vremenom mogli uticati različiti jezički i izvanjezički faktori, autor konstatuje „da i ovđe nije bila nepoznata promena koju nalazimo zapadnije u Hercegovini: Đuro-Đure-Đuri“.⁹ Nama se čini, kad je riječ o antroponimiji, da se ta pitanja mogu objasniti unošenjem jezičkih elemenata sa strane, pa ovđe spomenimo i dijalektologa Miliju Stanića iz sušednih Uskoka, koji će na tu temu reći ovo: „Napominjem da sam u ovom radu (*Uskočka antroponimija* – N. V.) kraj formi Boro, Gajo, Rade, Vule itd. davao gen. (Boro, -a) da se te forme i njihove paradigme ne bi mešale sa pojavama: Boro – Bore – Bori itd., koje ovđe, u Uskocima, ne postoje.“¹⁰ Takvu situaciju na terenu zatiču i ostali proučavaoci naših govora.

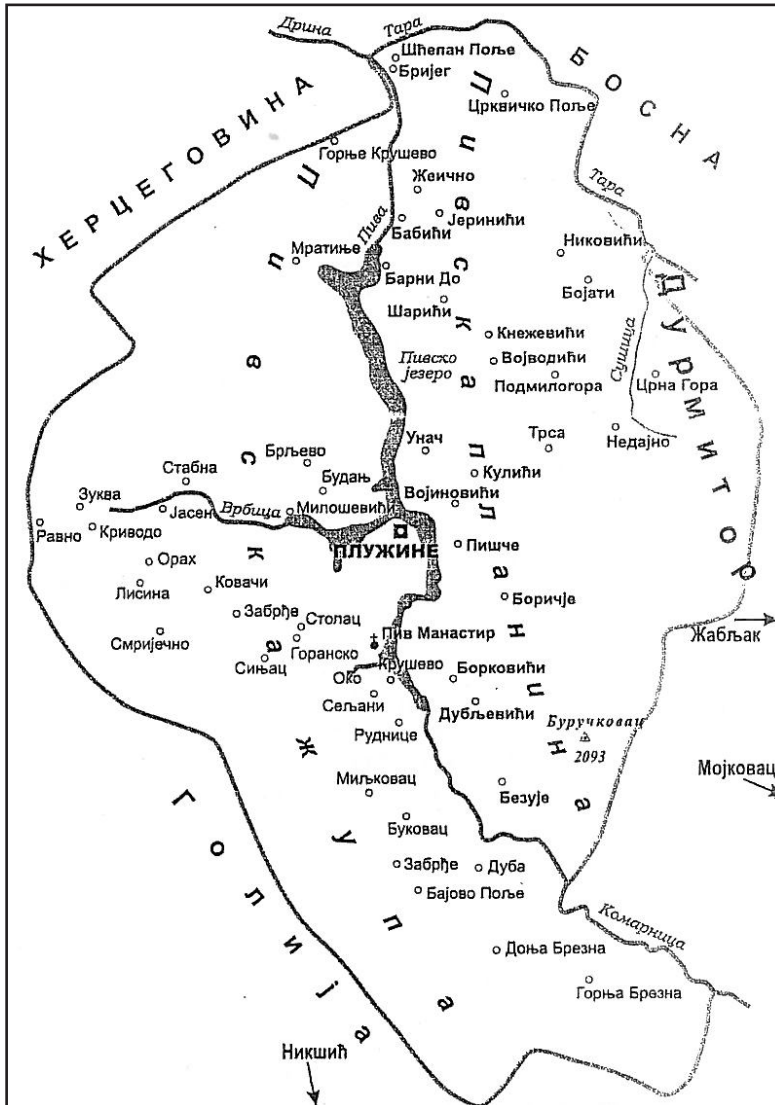
Potvrde muških i ženskih ličnih imena koja dajemo u registru mogu se naći i u toponimima izvođenim prema antroponimu. Uz taj korpus leksike uvijek ide pitanje motivacije za izvođenje naziva. „Motivacija tih imena, aktualnoj generaciji nesumnjivo sasvim prozorna, vremenom je sve više bledela i današnjem istraživaču kod mnogih slučajeva jedino je preostalo da nagađa o pozadini mnogih toponima toga tipa.“¹¹ I tako redom.

⁸ Jovan Vuković, „Govor Pive i Drobnjaka“, *Južnoslovenski filolog*, 1940, str. 43.

⁹ Jovan Vuković, n. d., str. 54.

¹⁰ Milija Stanić, „Uskočka antroponimija“ Onomatološki prilozi, knj. X, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1989, str. 505.

¹¹ Radojka Cicmil-Remetić, *Toponimija Pivske planine*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Odeljenje jezika i književnosti, Beograd, 2010, str. 129.

Preuzeto iz knjige Radojke Cicmil-Remetić *Toponimija Pivske planine*,
Srpska akademija nauka i umetnosti, 2010.

Građa data u prilogu ekscerpirana je iz ovih izvora:

- Dr Obren Blagojević, *Piva*, posebna izdanja, knjiga CDXLIII, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1971.
- Nenad Stevović i Slobodan B. Medojević, *Crnogorci u Vojvodini – kolonizacija 1945–1948 (I–III)*, Matica crnogorska, Podgorica, 2010.
- Spasoje Cicmil i Milivoje Tripković, *Pišće i Vojinovići*, izdanje autora, Nikšić, 2003.
- Blažo Dubljević, *Planina pivska*, DRASLAR PARTNER, Beograd, 2006.
- Radivoje M. Tadić, *Tadići*, genealogija pivskog bratstva Tadić i druga bratstva prezimena Tadić, izdanje autora, Beograd, 1990.
- Momčilo Mićanović, *Mićanovići u Pivi*, Štamparija „Bajić“, Čačak – Plužine, 2000.

Na kraju treba dodati i to da ponuđeni spisak ličnih imena ne možemo posmatrati kao konačan.

MUŠKA IMENA

Amza	Dragiša
Anđelko	Drago
Aćim	Dražen
Akso	Dreka
Aleksa	Dušan
Aleksandar	Đerasim (sveštenik)
Aljo	Đerosim
Andrija	Đevrosim
Anto	Đoko
Antonije	Đoka
Arandjel	Đole
Arsenije	Đordžije
Bajo	Đukan
Bećo	Đurica
Bećko	Đuriša
Bjelan	Đurko
Blagoje	Đuro
Blagota	Filip
Blažo	Gajo
Bogdan	Gale
Bogić	Gavro
Boris	Gigo
Boriša	Gavrilo
Božidar	Gavro
Božo	Gligor
Bojo	Gligorije
Branilo	Gojko
Časlav	Golub
Čedomir	Goran
Ćetko	Grujica
Damir	Igor
Damljan	Ilija
Danilo	Ivan
David	Jagoš
Dimitrije	Jakov
Dragan	Jakša
Dragić	Janićije

Janko	Mihailo
Jašo	Mijajlo
Jefimije	Mijat
Jevrem	Mijo
Jevto	Mijuško
Joco	Mikailo
Joko	Milan
Joksim	Mile
Jole	Milenko
Jovan	Mileta
Jovica	Milić
Jovo	Milija
Keka	Milika
Kiko	Milinko
Kojo	Milisav
Komnen	Milivoje
Kosta	Milo
Kostadin	Milosav
Kosto	Milomir
Krnjica	Milorad
Krsto	Milovan
Labud	Miloš
Lado	Milun
Lale	Milutin
Lazar	Miljan
Lazo	Mimo
Lekso	Minja
Luka	Minjo
Ljubo	Miodrag
Ljubomir	Miomir
Maksim	Mirko
Mališa	Miro
Marko	Mišo
Mašan	Mitar
Mašo	Miun
Mašut	Mladen
Matije	Mlađen
Mato	Momir
Mićan	Momčilo
Miće	Mujo

Munjica	Radosav
Naod	Radoš
Nebojša	Radovan
Nedeljko	Radul
Nenad	Radule
Neša	Rajko
Neško	Ranko
Nešo	Ratko
Niko	Risto
Nikola	Samuilo
Novak	Saša
Novica	Sava
Obrad	Savatije
Obren	Savić
Okica	Sekul
Olica	Sekule
Ostoja	Serafim (kaluder)
Pajo	Simat
Pano	Simeun
Panto	Simo
Pavle	Slaviša
Pejo	Slavoljub
Peko	Slavko
Perica	Slobodan
Periša	Spasoje
Perko	Srdan
Pero	Sreten
Petar	Staniša
Petko	Stanko
Piljo	Stanoje
Polikarpa (sveštenik)	Stevan
Predrag	Stojan
Prokopije	Svetislav
Rade	Svetozar
Radenko	Šaban
Radivoje	Šćepan
Radoje	Šujo
Radojica	Šule
Radomir	Šundo
Radomirko	Šurko

Tadija	Vuko
Tanasije	Vukola
Teodor	Vukoman
Teodosije	Vukola
Tešo	Vukosav
Timotije	Vukota
Todo	Vuksan
Todor	Vule
Toma	Zdravko
Tomaš	Zeko
Tomislav	Zelen
Tomo	Zlatan
Tripko	Zoran
Trivko	Žarko
Tugomir	Željko
Vasilije	Živan
Vasilj	Živko
Vasko	
Vaso	
Vedran	
Velimir	
Veliša	
Veselin	
Veljko	
Vićentije	
Vidak	
Vidoje	
Vidomir	
Vilotije	
Vladimir	
Vlado	
Vlatko	
Vojin	
Vojislav	
Vučić	
Vujadin	
Vuk	
Vukadin	
Vukašin	
Vukić	

ŽENSKA IMENA

Aleksandra	Dušanka
Alena	Đuka
Ana	Đurđa
Andreja	Gorana
Anđelija	Gordana
Anđelka	Gospava
Anita	Grozdana
Anica	Ivana
Anka	Ivanka
Aćima	Ilinka
Anđa	Jaglika
Arandija	Jagoda
Biljana	Janja
Biserka	Jasmina
Bojana	Jasna
Bosiljka	Jaša
Božana	Jegda
Božica	Jevrosima
Branka	Jela
Brena	Jelena
Bula	Jlenka
Cmiljana	Jelica
Cvijeta	Jovana
Daliborka	Jovanka
Danijela	Joka
Danila	Joša
Dara	Julka
Darinka	Kanda
Desa	Kata
Desanka	Kaća
Dobrica	Kara
Doka	Koviljka
Dostinja	Krstinja
Dragana	Lela
Dragica	Lenka
Draginja	Lerka
Dunja	Lidija

Lucija	Olivera
Ljeposava	Pava
Ljerka	Pejka
Ljiljana	Petra
Ljubica	Petruša
Ljubinka	Rada
Maja	Radmila
Malina	Radojka
Manda	Rajka
Mara	Raka
Margareta	Randija
Marica	Ranka
Marija	Rista
Mijoljka	Ruška
Mikosava	Ruža
Mila	Sanda
Milena	Sara
Milenija	Sava
Milenka	Saveta
Mileva	Senija
Milica	Senka
Milijana	Simana
Milinka	Slavica
Milka	Slobodanka
Milojka	Smetana
Milosava	Snežana
Miluša	Sofija
Miljana	Sonja
Mitra	Stana
Nada	Stanica
Nadežda	Stanija
Nasta	Stanka
Nata	Stanuša
Natalija	Stevka
Nataša	Stoja
Nevenka	Stojanka
Nikica	Sulumija
Novka	Svetlana
Njegosava	Tanja
Olga	Tatjana

Tijana	Vidna
Todora	Vijoleta
Tomana	Vinka
Tonka	Višnja
Vanja	Vjera
Vasilija	Vlatka
Vasiljka	Vojka
Velika	Vukosava
Velimirka	Zagorka
Vema	Zdenka
Vemija	Zdravka
Veroslava	Zlatana
Veselinka	Zorica
Vesna	Zorka
Vida	Živana
Vidosava	

Literatura

- Cicmil-Remetić, Radojka: *Toponimija Pivske planine*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Odeljenje jezika i književnosti, Beograd, 2010.
- Čirgić, Adnan: *Crnogorski jezik u prošlosti i sadašnjosti*, Institut za crnogorski jezik i književnost i Matica crnogorska, Podgorica, 2011.
- Miljić, Marijan: „Prilog bibliografiji radova o manastiru Piva“, *Četiristo godina manastira Piva*, stručna knjiga, Istorijski institut SR CG, Titograd, 1991.
- Pešikan, Mitar: „O imenoslovu durmitorskog kraja“, *Durmitorski zbornik – Na izvoru Vukova jezika*, Titograd, 1991, str. 13–20.
- Pulević, Vukić: „Fitotoponimi i zootoponimi u toponomastičkim radovima Radojke Cicmil-Remetić“, *Lingua Montenegrina*, br. 8, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2011, str. 345–421.
- Radović-Tešić, Milica: „Romanizmi u govoru Pive“, *Durmitorski zbornik – Na izvoru Vukova jezika*, Titograd, 1991, str. 49–57.
- Stanić, Milija: „Uskočka antroponimija“, *Onomatološki prilozi*, knj. X, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1989.
- Vuković, Jovan: *Govor Pive i Drobnjaka*, Južnoslovenski filolog, XVII, Beograd, 1940.
- Vuković, Jovan: „Akcentat govora Pive i Drobnjaka“, *Srpski dijalektološki zbornik*, knj. X, Srpska kraljevska akademija, Beograd, 1940, 185–417.

Novica VUJOVIĆ

A CONTRIBUTION TO PIVA'S NOMENCLATOR

The author of this paper provides a list of male and female first names of Piva, a region in northern Montenegro. The paper also contains a list of monographs and other studies on the basis of which the register was made. The material was collected in the area of Durmitor's speech patterns (as classified by Milija Stanić), i.e. north-west Montenegrin speech patterns.

Key words: *male and female first names, nomenclator, Piva*